

ACC. N:R M. 15200: 1-4

Landskap: Skåne Upptecknare: Margit Forström
Härad: Luggude Berättare: Edit Lindström Jonstorp
Socken: Jonstorp Berättarens yrke: väverska
Uppteckningsår: 1960 Född år 1908 i Jonstorp

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Textilernas användning. s. 1-4.

N. No 9 (suppl. 2.)

Berättaren har hela sitt liv bott i samma hus, ett tvåvåningshus med fyra rum och kök på bottenvåningen och stor vind + ett litet gavelrum ovanpå. Gavelrummet användes till vävkammare. På vinden stod tre kistor från slutet av 1700-t och början av 1800-talet fulla med vävnader avx olika slag, mest konstvävnader. Rummen där nere var fyllda med vävnader, Alla mattor, gardiner, möbeltyger, kuddar och bonader var hemvävda.

Till för några år sedan bodde berättaren ihop med sin gamla moster, och dessa två vävde på beställning åt folk i trakten. Nu väver ber endast plastmattor, också det på beställning. Mostern var född 1875. Hin hade väst upp i en lantgård. Föräldrarna arrenderade prästlönebostället i Jonstorp. (Prästen bodde förr i Jonstorp i stället för i Farhult som nu. Men på snapphanetiden sköt snapphanar eld på prästgården och då flyttade prästen till Farhult.)

Meddel moders hela släkt var mycket duktiga väverskor. Modern och hennes syst-rar (sammanlagt 3 st) och mormodern och hennes systrar. I hemmet i prästlönebostället vävdes alltid på vintern. Flera vävar var igång samtidigt. Alla barnen (5 st) skulle ha utrustning. Flickorna fick mest, men även pojkarna skulle ha en kista med det nödvändigaste: lakan, örngott, handdukar, dukar, över- och underdyna. En av sönerna reste till Anerika och kom aldrig hem. Därför är hans utrustning oanvänd i ber ägo. Pigor fanns alltid hos lantbrukarna. De satt också och vävde. En del fick de själva i lön: särk, underkläder, klänningstyg.

Mostern gick i Anna Brunsons vävskola i Stockholm 1897. Den finns ännu. Hon kunde så mycket förut att hon inte hade mycket nytt att lära. Dock hade hon med sig flera handskrivna vävböcker hem och införde en del nya vävnadssätt, som ej

förut varit i bruk i trakten. Förr vävdes endast lite rölakan och eventuellt lite rosengång och något mera upphämta och bunkatäcke. Mest vävdes vitvävnad: lakan, dukar, handdukar och naturligtvis klännings- och skjorttyg, både vitt och kulört.

Ber hade en stor låda full med vitvävnad: dukar och servetter, en del var arva ända från mormoderns hengift, som var vävd omkr 1840. På vinden fanns även en bandvävstol, som använts mycket förr, medan mostern levde. Banden användes till förkläden och till att binda om byxbenen, ty de knäkorta byxorna var öppna ner till. Vidare fanns där kardor och en gammal spinnrock, som inte användes längre, och en ställning att varpa på, som fortfarande var i bruk. Dessutom en stor garnvinda för lingarn, som har större "fedg" (=passmer) än ullgarn. Här använder man annars bobiner.

Förr förvarades allting i kistor. Faran för mal var ej så stor när ingen värmeledning fanns. Dessutom skyddar kistor bra mot mal. Ber använder sådana än. Hon solar dynorna och smörjer kistorna med fotogen.

Svar på Nordiska Museets frågelista nr 9, Uppl 2.

Gäller vanlig bondstuga.

Man hade ej bordduk i vardagsrummet. Använde endast en duk åt gången. Bordet var smalt när det var hopfällt, men hade två skivor att slå upp, ett s.k. slabör (slagbord), Dukarna var långa. Man behövde inte låna, utan huset hade själv vad man behövde. Servetter vävdes alltid i samma mönster som duk. Det var nog sex till var duk. De var stora, 75 cm. Har kanske använts till smådukar. Linnet märktes med hustruns initialer i ena hörnet, vanligen med plattsöm men ibland med märckbläck. Använt på en duk från 1820-talet.

Förning i förningakyva (kupa) till bagravning.

Ber har en gammal ugnsbänk där det är plats till dyna.

Sängen. Bossmadrass fylld med långhalm, som med tiden blev som hackelse. Tömdes en gång om året på hösten, då man hade nytröskad halm. Tröskades med plejlar. Slagan av ask, ty det är hårdast. Ber har ej själv varit med om tröskning med slaga. Till madrassvar användes kasserade bolstervar av bomull, annars höll det ej. Ovanpå ja. ååadrassen en underdyna, som antingen var helt av linne, vilket var finast, eller av bomullsvarp och linne till påslag. Ovandynan alltid av ylle, kudde av samma tyg som dynan. På sommaren användes hemvävd filt. Bomullsdynan 10 skaft och 10 trampor, även 5 skafts dynor. Bolstervaren 6 skaft och 6 trampor. Särskild teknik så allt ylle kommer på rätan och all bomullsvarp på avigsidan. Ber har inte vävt sådana. Yllebolstrarna är väldigt lätta och varma. Ber använder sådan ibland. De var ej stickade, som den man nu får t.ex. i Danmark, utan fjädern trillade till sidorna. Gåsfjäder användes till bolstrarna, ibland hönsfjäder till kuddarna,

men det var sämre. I början av 1900-talet upphörde man att använda bolstrar. I stället fick man sticktäckan. I ber moders hem hade man lakan. Lärft ~~x~~ är vanlig lakansväv i två skaft. Örngotten hade breda virkade spetsar. Kypert vanligt till lakan.

Sänghjälpare, ett starkt rep över sängen, så man kan dra sig upp, använde berättarens moster när hon brutot lårbenet.

Sängomhäng, kallas sparlakan, satt på två pinnar, som gick rakt ut från väggen över sängen. Tyget, som liknade gamla gardiner, hängdes över dem och gick ner till sängens kortändar.

Till paradtäckan att lägga ovanpå sängen på dagen användes konstvävnader. Ber hade ett stort stjärntäcke i upphämta, vävt som krabbasnår. Mönstret var kopierat efter ett gammalt, mycket slitet täcke. Linne till varp och ylle till påslag.

På golvet sand, vid högtidliga tillfällen ströddes eneris i. Senare skurgolv och trasmattor.

Malört användes som malmedel.